Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi yhdistetyn patenttituomioistuimen paikallisjaostosta Suomessa

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki yhdistetyn patenttituomioistuimen paikallisjaostosta Suomessa. Laissa säädettäisiin paikallisjaoston perustamisen lisäksi jaoston sijainnista ja oikeudenkäyntikielestä.

Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan valtioneuvoston asetuksella erikseen säädettävänä ajankohtana samaan aikaan kuin yhdistetystä patenttituomioistuimesta tehty sopimus, tai, jos tämä ei ole mahdollista, niin pian kuin mahdollista sen jälkeen.

YLEISPERUSTELUT

1 Nykytila ja keskeiset ehdotukset

Eduskunta on 8 päivänä joulukuuta 2015 hyväksynyt hallituksen esityksessä HE 45/2015 vp tarkoitetun sopimuksen yhdistetystä patenttituomioistuimesta, esityksen sisältämät lakiehdotukset ja annettavaksi hallituksen esityksessä tarkoitetun selityksen sopimuksen väliaikaisesta soveltamisesta.

Suomi on ratifioinut yhdistetystä patenttituomioistuimesta tehdyn sopimuksen, jäljempänä *sopimus*, ja tallettanut ratifioimiskirjan 19 päivänä tammikuuta 2016 sekä antanut yksipuolisen julistuksen väliaikaista soveltamista koskevan pöytäkirjan osalta. Suomi tulee näin ollen olemaan mukana uudessa patenttijärjestelmässä heti sen voimaantulosta alkaen. Sopimus on julkaistu Euroopan unionin virallisessa lehdessä (2013/C 175/01).

Sopimuksen väliaikainen soveltaminen alkaa, kun vähintään 13 sopimuksen ratifioinutta tai parlamentiltaan ratifiointiluvan saanutta sopimusjäsenvaltiota, joista mukana on oltava Ranska, Saksa ja Yhdistynyt kuningaskunta, on sitoutunut väliaikaiseen soveltamiseen. Sopimuksen oli maaliskuussa 2016 ratifioinut yhdeksän valtiota mukaan lukien Ranska. Kahdeksan valtiota oli sitoutunut väliaikaista soveltamista koskevaan pöytäkirjaan. Saksan ratifiointitilanteesta johtuen sopimuksen väliaikaisen soveltamisen arvioidaan alkavan aikaisintaan lokakuussa 2016.

Yhdistetyn patenttituomioistuimen ensimmäinen oikeusaste eli ensimmäisen asteen tuomioistuin muodostuu keskusjaostosta sekä paikallis- ja aluejaostoista. Keskusjaoston toimipaikoista määrätään sopimuksessa, mutta paikallis- ja aluejaostoja perustetaan sopimusjäsenvaltioiden pyynnöstä. Pyyntö osoitetaan tuomioistuimen hallintokomitealle ja hallintokomitea päättää perustamisesta. Sopimusjäsenvaltion, johon paikallis- tai aluejaosto on perustettu, on nimettävä jaoston toimipaikan.

Hallituksen esityksessä HE 45/2015 vp todetuin perusteluin ehdotetaan tässä esityksessä, että Suomeen perustetaan yhdistetyn patenttituomioistuimen ensimmäisen asteen paikallisjaosto. Paikallisjaosto sijaitsisi Helsingissä ja toimisi samoissa tiloissa kuin markkinaoikeus. Paikallisjaostossa käytettävät oikeudenkäyntikielet olisivat suomi, ruotsi ja englanti.

2 Esityksen vaikutukset

2.1 Valtiontaloudelliset vaikutukset

Sopimuksen 37 artiklan 1 kohdan mukaan tuomioistuimen jaostoja isännöivät sopimusjäsenvaltiot vastaavat jaostojen toiminnan edellyttämien puitteiden kustannuksista, joita ovat toimitiloihin, työvälineisiin ja siirtymäaikana hallintohenkilöstön palkkaukseen liittyvät kustannukset.

Paikallisjaosto sijaitsisi Helsingissä ja toimisi markkinaoikeuden tiloissa. Tämä vähentäisi paikallisjaoston perustamisesta aiheutuvia kustannuksia. Paikallisjaoston perustamisesta aiheutuvien kertaluontoiset menot on arvioitu olevan noin 100 000 euroa. Nämä kustannukset liittyvät toiminnan käynnistämisvaiheeseen ja osan markkinaoikeuden tiloista muuntamiseen yhdistetylle patenttituomioistuimelle sopiviksi muun muassa siten, että tulkkauksen toteuttaminen olisi mahdollista. Patenttituomioistuimen työntekijöille olisi myös järjestettävä tietoko-

neet, tavanomaiset tekstinkäsittelyohjelmat ja muu toimistotarpeisto. Muita kuin kertaluontoisia kustannuksia arvioidaan tulevan ensimmäisenä toimintavuonna noin 100 000 euroa. Nämä kustannukset muodostuisivat muun muassa hallintohenkilöstön palkkauksesta, josta siirtymäkauden ajan vastaa paikallisjaoston sijaintivaltio. Yksi henkilötyövuosi on arvioitu riittävän paikallisjaoston hallinnollisten tehtävien hoitamiseen. Siitä aiheutuisi vähintään 66 000 euron kustannukset. Tehtävän hoitaminen loma-aikoina ja sairastumistilanteissa edellyttää, että paikallisjaostoon palkataan ainakin kaksi osa-aikaista sihteeriä. Englannin kielen osaaminen olisi välttämätön tehtävän menestykselliseksi hoitamiseksi, mikä osaltaan vaikuttaa palkkatasoon Tuomioistuimen hallintohenkilöstön osalta on alustavan valmistelutyön yhteydessä esitetty, että kyseisellä henkilöstöllä tulisi olla vähintäänkin ammattikorkeakoulutason tutkinto. Jaostojen varustelusta ja hallintohenkilöstöön liittyvistä kysymyksistä neuvotellaan kuitenkin vielä patenttituomioistuimen valmistelukomiteassa, minkä vuoksi ei ole käytettävissä tarkkaa tietoa siitä, minkälaiset muutostyöt tai henkilöstömäärät ovat tarpeen.

Toimitiloihin ja työvälineisiin liittyvien kustannusten voidaan olettaa kehittyvän tasaisesti ja markkinaoikeuden tilojen hyödyntäminen mahdollistaisi paikallisjaostotoiminnan ilman myöhempiä lisäinvestointeja. Asiaa olisi kuitenkin arvioita uudelleen toiminnan käynnistyttyä.

Suomi ei vastaa jaoston kokoonpanoissa työskentelevien tuomareiden palkkamenoista, vaan tuomareita koskevat henkilöstökustannukset kuuluvat yhdistetyn patenttituomioistuimen talousarvioon. Tuomareiden määrä ja henkilöstön palkkamenot vaikuttavat siten välillisesti sopimusjäsenvaltioiden rahoitusosuuksiin ja tuomioistuinmaksuihin, mutta eivät vaikuta paikallisjaoston toiminnasta sijaintipaikan valtiolle aiheutuviin kustannuksiin.

Paikallisjaoston perustaminen lisäisi ensimmäisenä toimintavuonna valtion menoja oikeusministeriön hallinnonalalla noin 200 000 eurolla. Jos otetaan huomioon Suomen tuomioistuimelle maksettavaksi tulevan rahoitusosuuden määrä, lisäisi tuomioistuin ensimmäisenä toimintavuotenaan valtion menoja noin 400 000 eurolla. Paikallisjaoston perustamisesta aiheutuvat hallintomenot katettaisiin oikeusministeriön hallinnonalan määrärahakehyksen puitteissa momentilta 25.10.03 (Muiden tuomioistuinten toimintamenot).

2.2 Muut vaikutukset

Markkinaoikeus on Suomessa toimivaltainen tuomioistuin käsittelemään teollis- ja tekijänoikeuksia koskevia riita-, valitus- ja hakemusasioita. Yhdistetystä patenttituomioistuimesta tehty sopimus siirtää pitkällä aikavälillä osan tästä toimivallasta yhdistetylle patenttituomioistuimelle, joka tulee olemaan yksinomaisesti toimivaltainen käsittelemään perinteisiä eurooppapatentteja ja vaikutukseltaan yhtenäisiä eurooppapatentteja koskevia riita-asioita.

Paikallisjaoston perustaminen Suomeen mahdollistaisi eurooppapatenttia koskevan riidan käsittelemisen Suomessa. Jos jaostoa ei perusteta, eurooppapatenttia koskevan riita-asian saattaminen yhdistetyn patenttituomioistuimen ratkaistavaksi tarkoittaisi, että asia aina käsiteltäisiin toisessa sopimusjäsenvaltiossa sijaitsevassa jaostossa tai keskusjaostossa. Mahdollisuutta oikeuden käymiseen suomen tai ruotsin kielellä ei tuolloin olisi. Paikallisjaoston perustaminen olisi muun muassa oikeudenkäyntikieleen liittyvistä syistä Suomessa toimivan yrityksen tai luonnollisen henkilön edun mukaista.

Yhdistettyä patenttituomioistuinta koskevan sopimuksen hyväksymisestä ja paikallisjaoston perustamisesta aiheutuvia vaikutuksia on laajasti selostettu hallituksen esityksen HE 45/2015 vp s. 21—31.

3 Asian valmistelu

Esitys on valmisteltu oikeusministeriössä. Valmisteluun on osallistunut työ- ja elinkeinoministeriö.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 Lakiehdotusten perustelut

1 §. *Yhdistetyn patenttituomioistuimen paikallisjaosto*. Pykälässä todettaisiin Suomessa olevan yhdistetystä patenttituomioistuimesta tehdyn sopimuksen 7 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu yhdistetyn patenttituomioistuimen ensimmäisen asteen tuomioistuimen paikallisjaosto.

2 §. *Paikallisjaoston sijainti*. Pykälässä säädettäisiin paikallisjaoston sijainnista. Paikallisjaosto sijaitsisi Helsingissä. Sijaintipaikkakunta olisi ilmoitettava hallintokomitealle jo paikallisjaoston perustamista koskevassa pyynnössä.

3 §. *Oikeudenkäynnin kieli*. Pykälässä säädettäisiin paikallisjaostossa käytettävästä oikeudenkäyntikielistä. Perustuslain 17 § sisältää säännökset suomen ja ruotsin kielen asemasta kansalliskielinä ja siinä turvataan jokaisen oikeus käyttää omaa kieltään tuomioistuimessa ja muussa viranomaisessa sekä oikeus saada omalla kielellään toimituskirjansa. Yleiset säännökset kansalliskielten käyttöä koskevien oikeuksien turvaamisesta on annettu kielilailla (423/2003). Kielilaista mahdollisesti poikkeavan sääntelyn tarpeellisuus on erikseen perusteltava (PeVL 50/2010 vp).

Oikeudenkäyntikielestä yhdistetyn patenttituomioistuimen ensimmäisen asteen tuomioistuimessa määrätään sopimuksen 49 artiklassa. Artiklan 1 kohdan mukaan tuomioistuimen paikallisjaoston oikeudenkäyntikielenä on oltava jokin Euroopan unionin virallisista kielistä. Paikallisjaoston oikeudenkäyntikielenä voi olla kyseisen jaoston sijaintivaltion virallinen kieli tai kielet. Artiklan 2 kohdan mukaan sopimusjäsenvaltiot voivat oman virallisen kielensä lisäksi tai sen sijaan nimetä jaoston oikeudenkäyntikieleksi yhden tai useamman Euroopan patenttiviraston virallisista kielistä, joita ovat englanti, ranska ja saksa.

Hallituksen esityksessä HE 45/2015 vp on esitetty, että Suomessa sijaitsevan paikallisjaoston käsittelykielet olisivat suomi, ruotsi ja englanti. Tästä säädetäisiin pykälän *1 momentissa*. Käsittelykielinä olisivat näin ollen Suomen virallisten kielien lisäksi englanti. Jaosto antaisi ratkaisunsa käsittelykielellä.

Englannin kielen säätämistä oikeudenkäyntikieleksi puoltavat useat seikat. Yhdistetyn patenttituomioistuimen ensimmäisen asteen jaostojen kaikki ratkaisukokoonpanot ovat monikansallisia ja niihin kuuluu tuomareita vähintään kahdesta sopimusjäsenvaltiosta. Tulkkaustarve vähenee, jos englannin käyttäminen käsittelykielenä mahdollistetaan.

Yksittäisen jaoston toimivalta määräytyy yhdistetystä patenttituomioistuimesta tehdyn sopimuksen 33 artiklan 1 kohdan mukaan joko patenttiloukkauksen tai uhkaavan patentinloukkauksen tapahtumapaikan tai vastaajan kotipaikan mukaan. Kantaja voi lähtökohtaisesti valita, missä toimivaltaisessa alue- tai paikallisjaostossa nostaa kanteensa. Valinnallaan kantaja voi vaikuttaa siihen, miten kanteen oikeudenkäyntikieli määräytyy. Jos Suomessa sijaitsevan paikallisjaoston käsittelykieliä olisivat vain Suomen viralliset kielet, johtaisi tämä todennäköises-

ti siihen, että toisesta sopimusjäsenvaltiosta kuin mahdollisesti Ruotsista oleva kantaja pyrkisi nostamaan kanteen muussa toimivaltaisessa jaostossa kuin paikallisjaostossa Suomessa. Tämä ei olisi suomalaisen vastaajan edun mukainen lopputulos. Suomessa sijaitsevan paikallisjaoston käytettävyyttä lisäsi mahdollisuus käsitellä asia englannin kielellä.

Sopimuksen 49 artiklan 3—5 kohdassa määrätään mahdollisuudesta käsitellä ja ratkaista asia kielellä, jolla patentti on myönnetty. Koska kansainvälisen sopimuksen määräykset normihierarkian mukaan aina menevät kansallisen sääntelyn edelle, tulisivat sanotut artiklakohdat sovellettavaksi myös silloin, kun sopimusjäsenvaltio on ilmoittanut siellä sijaitsevan jaoston käsittelykieleksi esimerkiksi vain yhden Euroopan patenttiviraston virallisista kielistä.

Selvyyden vuoksi ehdotetaan, että pykälän 1 momenttiin otetaan viittaus edellä sanottuihin artiklakohtiin, jotka siis muodostavat poikkeuksen käsittelykieliä koskevaan pääsääntöön. Momentissa todettaisiin näin ollen, että asian ratkaisemisesta kielellä, jolla patentti on myönnetty, määrätään yhdistetystä patenttituomioistuimesta tehdyn sopimuksen 49 artiklan 3—5 kohdassa. Käytännössä sopimuksen määräyksistä seuraa, että käsittelykieli paikallisjaostossa voisi tietyissä poikkeustilanteissa olla myös ranska tai saksa.

Sopimuksen 49 artiklan 3 kohdan mukaan riidan asianosaiset voivat sopia, että oikeudenkäyntikielenä käytetään patentin kieltä. Patentin myöntämiskielen käyttäminen edellyttää kuitenkin sitä, että jaoston toimivaltainen kokoonpano hyväksyy kielen oikeudenkäyntikieleksi. Jos kokoonpano ei hyväksy näin valittua kieltä, asianosaiset voivat pyytää, että asia siirretään keskusjaoston käsiteltäväksi.

Artiklan 4 kohdan mukaan asianosaisten suostumuksella toimivaltainen kokoonpano voi käytännöllisyys- ja oikeudenmukaisuussyistä päättää, että oikeudenkäyntikielenä käytetään kieltä, jolla patentti on myönnetty. Artiklan 5 kohdan mukaan ensimmäisen asteen tuomioistuimen presidentti voi tämän lisäksi päättää jonkun asianosaisen pyynnöstä ja muita asianosaisia sekä toimivaltaista kokoonpanoa kuultuaan, että oikeudenkäyntikielenä käytetään kieltä, jolla patentti on myönnetty. Harkinnassaan presidentin tulee ottaa huomioon kaikki asiaan vaikuttavat seikat mukaan lukien asianosaisten ja erityisesti vastaajan aseman. Tässä tapauksessa ensimmäisen asteen tuomioistuimen presidentti arvioi, tarvitaanko erityisiä käännös- ja tulkkausjärjestelyjä.

Pykälässä ei muutoin säädettäisi käsittelykielen määräytymisestä yksittäisessä asiassa. Tämä johtuu siitä, että käsittelykielen määräytymisestä on säännökset yhdistetyn patenttituomioistuimen työjärjestyksessä (*Rules of Procedure*) eli patenttituomioistuimen menettelysäännöissä. Menettelysääntöjen 14 säännön 2 kohdan a alakohdan mukaan kantaja voi omassa asiassaan valita käsittelykielen niistä kielistä, jotka sopimusjäsenvaltio on nimennyt paikallisjaoston käsittelykieliksi.

Sääntö sisältää myös poikkeuksen. Työjärjestyksen 14 säännön 2 kohdan b alakohdan mukaan silloin, kun toimivaltaa käsitellä sopimuksen 33 artiklan 1 kohdan a kohdassa tarkoitettua loukkauskannetta on vain yhdellä alue- tai paikallisjaostolla, asia käsitellään jaoston sijaintivaltion virallisella kielellä, eli Suomessa sijaitsevassa paikallisjaostossa joko suomen tai ruotsin kielellä. Sopimusjäsenvaltio, jossa on useita virallisia kieliä, voi työjärjestyksen 14 säännön 2 kohdan b alakohdan mukaan ilmoittaa siitä, että käsittelykieli olisi vastaajan kieli.

Käsittelykielen määräytymisestä edellä selostetussa tilanteessa ehdotetaan säädettäväksi pykälän *2 momentissa*. Jos yhdistetyn patenttituomioistuimen työjärjestyksen 14 säännön 2 kohdan b alakohdan nojalla asia olisi käsiteltävä paikallisjaoston sijaintivaltion virallisella kielellä, asia käsiteltäisiin Suomessa sijaitsevassa paikallisjaostossa vastaajan kielellä, jolleivät asian-

osaiset toisin sopisi. Säännöksen sisällöstä ilmoitettaisiin yhdistetyn patenttituomioistuimen hallintokomitealle ilmoitettaessa Suomessa sijaitsevan paikallisjaoston oikeudenkäyntikielistä.

4 §. *Voimaantulo*. Pykälän mukaan lain voimaantulosta säädettäisiin valtioneuvoston asetuksella.

2 Voimaantulo

Yhdistetyn patenttituomioistuimen paikallisjaoston perustaminen edellyttää paikallisjaostoa koskevan lain säätämistä.

Perustamismenettelyn vuoksi laki olisi hyväksyttävä ennen kuin pyyntö perustamisesta esitetään yhdistetyn patenttituomioistuimen hallintokomitealle. Laki ei kuitenkaan voisi tulla voimaan ennen kuin sopimus tulee kansainvälisesti voimaan ja yhdistetyn patenttituomioistuimen hallintokomitea on tehnyt päätöksen paikallisjaoston perustamisesta Suomeen.

Hakemus paikallisjaoston perustamisesta voidaan tehdä väliaikaisen soveltamisen alettua. Hallintokomitea tulee todennäköisesti pyrkiä tekemään päätökset alue- ja paikallisjaostojen perustamisesta niin pian kuin mahdollista, mutta perustamisen tarkkaa ajan-kohtaa ei voida ennakoida kuin ei myöskään voida tarkkaan ennakoida sitä, milloin itse sopimus tulee kansainvälisesti voimaan.

Tarkoitus olisi, että laki paikallisjaoston perustamisesta tulisi voimaan samana ajankohtana kuin sopimus tulee kansainvälisesti ja Suomea sitovasti voimaan. Tämä edellyttää kuitenkin sitä, että myös päätös paikallisjaoston perustamisesta Suomeen on tuolloin tehty.

Tämän vuoksi tässä esityksessä ehdotetaan, että yhdistetyn patenttituomioistuimen paikallisjaostoa koskevan lain voimaantulosta säädettäisiin valtioneuvoston asetuksella siten, että laki tulisi voimaan samana ajankohtana kuin laki yhdistetystä patenttituomioistuimesta tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja sopimuksen soveltamisesta, tai, jos päätöstä paikallisjaoston perustamisesta ei tuolloin ole vielä tehty, niin pian kuin mahdollista paikallisjaoston perustamisesta koskevan päätöksen antamisen jälkeen.

Ennen lain voimaantuloa voitaisiin ryhtyä niihin toimenpiteisiin, jotka ovat tarpeen paikallisjaoston toiminnan aloittamiseksi lain tullessa voimaan.

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Lakiehdotus

Laki

yhdistetyn patenttituomioistuimen paikallisjaostosta Suomessa

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Yhdistetyn patenttituomioistuimen paikallisjaosto

Suomessa on yhdistetystä patenttituomioistuimesta Brysselissä 19 päivänä helmikuuta 2013 tehdyn sopimuksen 7 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu yhdistetyn patenttituomioistuimen ensimmäisen asteen tuomioistuimen paikallisjaosto, jäljempänä *paikallisjaosto*.

2 §

Paikallisjaoston sijainti

Paikallisjaosto sijaitsee Helsingissä.

3 §

Oikeudenkäynnin kieli

Paikallisjaosto käyttää asian käsittelykielenä joko suomea, ruotsia tai englantia ja antaa ratkaisunsa käsittelykielellä. Asian käsittelemisestä ja ratkaisemisesta kielellä, jolla patentti on myönnetty, määrätään yhdistetystä patenttituomioistuimesta tehdyn sopimuksen 49 artiklan 3—5 kohdassa.

Jos käsittelykieli yhdistetyn patenttituomioistuimen työjärjestyksen 14 säännön 2 kohdan b alakohdan mukaan on joko suomi tai ruotsi, ja asianosaiset eivät sovi käytettävästä kielestä, asia käsitellään vastaajan kielellä.

4 §

Voimaantulo

Tämän lain voimaantulosta säädetään valtioneuvoston asetuksella.

_____

Helsingissä 26 päivänä toukokuuta 2016

Pääministeri

Juha Sipilä

Oikeus- ja työministeri Jari Lindström